

Препоръки за политики на национално и Европейско НИВО

Методология на младежките групи за изграждане на здравословни взаимоотношения
Re-GROUP

Съфинансиран от програма
„Еразъм+“
на Европейския съюз

Михай Лупу (координатор и автор)

17.12.2022

СЪТРУДНИЦИ

Владуц Андреску

Ако Карлис Цекулис

Али Хонарамиз

Мадара Канаста

Мадара Мазджане

Клара Баденес Торес

Рая Цветкова

Екипът от библиотекари от румънската обществена библиотечна система

Проектът "Методология на младежките групи за изграждане на здравословни взаимоотношения" (№ 2020-2-LV02-КА205-0032012) е финансиран с подкрепата на програма "Еразъм+: Младежта в действие" на Европейската комисия, администрирана в Латвия от Агенцията за международни програми за младежта. Настоящата публикация отразява единствено възгледите на автора и Комисията не носи отговорност за използването на съдържанието в нея информация.

Съдържание

I. Въведение	3
I.1. Обхват и цели	3
I.2. Как работихме / методология	4
II. Къде сме по отношение на законодателството, свързано с младежта?	6
III. Каква е текущата работа по правната рамка за младежта?	13
IV. Препоръки	14
IV.1. Документалното проучване	14
IV.2. Динамиката на фокус и младежките групи	21
V. Заключениелни бележки	35
VI. Препратки	40

I. Въведение

Един от основните компоненти на проекта "Методология на младежките групи за изграждане на здравословни взаимоотношения (Re-GROUP)" е свързан с препоръки за политики, както на национално, така и на европейско равнище. За тази цел всяка от партньорските организации по проекта проведе следните действия:

1. проучване на съществуващите политики на национално ниво и
2. фокус групи със специалисти в областта на младежката работа.

Заклученията от тази работа са представени накратко в настоящия документ.

Нашият проект включваше използването на методология за работа с младежи, която е тествана и прилагана в Латвия от център "Марта" през последните 10 години, а също и на международно ниво в продължение на две години. В рамките на настоящия проект методологията беше приложена в общности в България, Латвия, Румъния и Испания, като предложи достатъчно данни за формулиране на редица препоръки, които да бъдат на разположение на създателите на политики на местно, национално и европейско равнище.

Авторът на настоящия документ, както и националните екипи, които изпълняват програмата, са наясно, че процесът по формиране на политики е дълго, понякога сложно начинание, поради което не целим промяна на политиката чрез настоящия проект. Независимо от това, всяка от партньорските организации ще може да се включи в дискусиите в съответните си страни, а като проект, финансиран по програма "Еразъм+", и във всяка бъдеща дискусия на равнище ЕС относно промени, свързани с младежките програми.

I.1. Обхват и цели

Идеята на политическия компонент е да ангажира всяка от партньорските организации да свърже своята дейност, свързана с младежи като целева група, със съществуващата нормативна уредба, да идентифицира всички потенциални пропуски, припокривания и разлики между това, което съществува в законите, но не е приложено, и да формулира препоръки за промяна на съществуващото и евентуално за нови предложения, които все още не съществуват в законодателството.

Ние не сме само потребители на това, което съществува, но можем и трябва да допринесем за това законите и разпоредбите, които имаме, да са актуални и да отразяват нивото на еманципация на обществото, неговите нужди, реалности и желаниа. Също така трябва да разгледаме доколко

институционалната, междуинституционалната и междусекторната рамка е действително достатъчно зряла, за да поддържа прилагането на законодателството.

Ето защо тестването на подобна методология може, и даде, ценни сведения за:

1. доколко нашите общности го възприемат като нещо полезно в процеса на допринасяне за по-добро качество на живот на местно ниво,

2. как можем да разчитаме на съществуващия местен институционален и интердисциплинарен капацитет, за да осигурим непрекъснатост на услугите, които сме активирали в общностите чрез методологията, след приключване на финансирания проект,

3. къде можем да допринесем за поддържане на съществуващото законодателство или предложим нови идеи, които да подобрят това, което имаме като закони, и дори неща, които все още не са обхванати от законовата рамка.

I.2. Как работихме / методология

Съсредоточихме се върху четири части, за да получим достатъчно данни за изготвяне на препоръки:

1. Прилагане на методологията на местно ниво, т.е. обучение на младежки работници, за да могат да я използват, създаване на младежки групи - оттук всеки екип може да види какво работи и какво липсва в сравнение с правната рамка;
2. Провеждане на документално проучване на действащото законодателство в областта на благосъстоянието на младите хора за всяка от четирите държави - България, Латвия, Румъния и Испания - това ни дава представа за това какво имаме, какво съществува и как се прилага;
3. Провеждане на качествено изследване чрез организиране на фокус групи с младежки работници и специалисти в областта на младежкото законодателство - това дава възможност да се навлезе по-подробно в различни въпроси, свързани с темата;
4. Изготвяне на препоръките - това е целта на настоящия документ.

Във всяка от четирите части, посочени по-горе, има елементи, свързани с детайлността на процеса, които следва да бъдат споменати. Например за първата от тях, прилагането на методологията, младежките работници използваха формуляри за оценка след всяка сесия с младежите, като наблюдаваха какво е сработило, какво може да се подобри, как младежите са реагирали на обсъжданата тема и т.н.

Тези данни са полезни, за да се разбере нивото на откритост в общността, в която се прилага методологията. Знаейки това, може да се търсят решения за справяне със съответната тема/и, включително да се предложат някои промени на местно ниво. Например в Румъния, Виолета, един от младежките работници, която е библиотекар в село Очница, окръг Дъмбовица, приключи срещите с първата младежка група, която подпомагаше, и представи програмата и методологията на ниво местен съвет на своята общност, като поиска малък бюджет, който да бъде използван за изпращане на младежите на астрономически лагер - нещо, което беше обсъждано по време на последните сесии на младежката група. Местният съвет гласува и средствата бяха получени, като беше обещано, че за всяка започната младежка група ще бъдат отпуснати средства. Това е един от многото примери, в които вслушването в нуждите и желанията на тийнейджърите, участващи в младежките групи, води до промяна на местните разпоредби.

За компонента на кабинетното проучване намерението беше да се разгледа съществуващото законодателство във всяка страна, което е посветено на благосъстоянието на младите хора, или/и законите, в които се споменават правата на младите хора. Например в България всички ефективни системи за закрила на детето по дефиниция са многосекторни. В България този междусекторен подход е въведен и оперативно в конфигурацията на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) и Националния съвет за закрила на детето, който е орган с консултативни и координационни функции, създаден към ДАЗД. С други думи, закрилата на детето не е "собственост" на нито едно министерство, а обхваща различни министерства - на образованието, вътрешните работи, правосъдието, социалната политика, културата и младежта. Следователно естеството на политиките за закрила на детето е "хоризонтално", както се изразяват българските партньори.

Третият компонент обхваща качествено изследване чрез организиране на фокус групи във всяка от партньорските държави със следната препоръчителна динамика:

1. Препоръчително време за провеждане на всяка фокус група, приблизително 2,5 часа, като в тези събития трябва да бъдат включени 30 участници:
  - 30 минути, представяне на свършеното до момента, получаване на информация от младежките работници за това как са подпомагали младежките групи, как са възприели значението на програмата за юношите;
  - 45 минути за обсъждане на съществуващата правна рамка и различните налични методологии, и подходи, и как можем да изградим мостове;
  - 60-минутна дискусия за това, какво може/трябва да се промени на местно, национално и европейско равнище, за да имат подрастващите повече възможности и условия да обсъждат теми, които ги интересуват, поне тези, които се разглеждат в методологията;
  - 15 минути, окончателни забележки, заключения и следващи стъпки.

2. Насочващи въпроси по време на събитието/събитията (не в този ред):

- Какви са политиките за младежта, които помагат за разширяването на подобни методологии като Re-GROUP? Каква част от съществуващата рамка е приложена и може да бъде приложена? Къде са пречките? Какви промени са необходими (наложителни, желателни)?
- Кои са най-подходящите институции/организации/професионалисти, които да отговарят за прилагането на такива методологии? Какви са възможностите и предизвикателствата пред тях, за да осигурят продължителност и мащабност?
- Капан ли е да се предлагат такива методологии на училищата с идеята, че те могат да ги покрият, като подобрят съществуващите учебни програми? Би ли работило това (плюсове и минуси)? Устойчиво ли е?
- Доколко необходимите промени в правната рамка се отнасят до политиките на ЕС и националните политики и доколко до решенията на местно ниво (местен съвет, кметство и т.н.) и прилагането на съществуващата правна рамка?
- Какво е необходимо, за да се осигурят необходимите бюджети и други необходими ресурси, за да се гарантира непрекъснатостта и мащабируемостта на тези методологии?
- Как можем да създадем мостове между съществуващи методологии и програми, които се занимават със сходни теми?
- Как може да се гарантира високо ниво на професионализъм при прилагането на такива методологии? Какво е необходимо на ниво правна рамка (ако има такава), за да се подпомогне този процес на поддържане високо ниво на качество на такива програми и методики?
- Ако са необходими промени в политиката, кои са най-добрите институции, които да водят тези процеси (на местно, национално и европейско равнище)?
- Какво е необходимо, за да се прокарат препоръките за промени в правната рамка (данни, експертен опит, времева рамка, средства, организационна подкрепа и др.)?

III. Къде сме по отношение на законодателството, свързано с младежта?

1. България

В България правните основи на закрилата на детето се намират в Конституцията от 1991 г. и в редица съществени актове на първичното и вторичното законодателство, които са били приемани и изменяни оттогава насам; тези закони и политики са били разработвани по различно време и с

различни темпове и невинаги са били мислени като систематично свързани помежду си като последователна основа на системата за закрила на детето.

Сред тях най-значимите са:

- Конституцията на Република България от 1991 г.: член 14 постановява, че "Семейството, майчинството и децата ще се възползват от закрилата на държавата и обществото". Освен това в член 47 се подчертава отговорността на родителите за грижите за децата им и задължението на държавата да ги подпомага в съответствие със задълженията в Конвенцията за правата на детето. Макар че Конституцията налага на държавата задължение да защитава изоставените деца, тя не налага конкретно задължение на държавата да защитава децата, които са изложени на риск от злоупотреба, пренебрегване или експлоатация. Въпреки това задължението за осигуряване на специална закрила и грижи за децата може да се приеме като обхващащо тази роля. Конституцията също така постановява, че условията и редът за ограничаване или отнемане на родителските права се определят със закон (член 47).
- Закон за закрила на детето (ЗЗД) и Правилник за неговото прилагане; ЗЗД е обнародван за първи път през 2000 г., през 2003 г. е основно преработен, а след това е изменян неколккратно; както се посочва в член 1, ЗЗД "урежда правата на детето; принципите и мерките за закрила на детето; държавните и общинските органи и тяхното взаимодействие в процеса на осъществяване на дейностите по закрила на детето, както и участието на юридически и физически лица в тези дейности". Той установява органите, отговорни за закрилата на детето.
- Законът за социалното подпомагане (ЗСП) и Правилникът за неговото прилагане са обнародвани за първи път през 1998 г. и са изменяни няколко пъти (последната редакция е от 2016 г.). Важно е да се отбележи, че е приет нов Закон за социалните услуги, който влиза в сила на 1 януари 2020 г.; той внася значителни промени в Закона за социалното подпомагане и Закона за закрила на детето. В ЗСП се формулират видовете социални помощи и социални услуги, достъпни за уязвимите граждани на България, включително децата; с него се създава Агенцията за социална закрила и нейните поделения на местно равнище, в рамките на които функционират отделите за закрила на детето.
- Семейният кодекс установява правата на родителите и децата в семейна среда и урежда въпроси като брака, развода, осиновяването и издръжката; той съдържа и специален раздел за отношенията между родители и деца. В него се установява, че децата имат право да бъдат отглеждани и възпитавани по начин, който да осигури тяхното физическо, умствено, морално и социално развитие (член 124); а също така, че родителите не трябва да използват сила или други методи на възпитание, които понижават достойнството на детето (член 125).
- Националната стратегия за детето (2008-2018 г.) е основният стратегически документ във връзка с правата на детето в България. Националната стратегия определя приоритетните насоки и действия за подобряване на правата и благосъстоянието на децата в България и има за цел да изложи цялостен план за действие за децата и младежите. Сред приоритетите в областта на закрилата на детето в националната стратегия 2008-2018 г. са посочени алтернативната грижа за деца, защитата на децата от злоупотреба, насилие и експлоатация,

както и правата на непълнолетните правонарушители на справедливо и законосъобразно третиране.

- Националната програма за закрила на детето се приема всяка година от Министерския съвет като оперативен план към Националната стратегия за детето. Тя регламентира задълженията на всички държавни институции при осъществяване на дейностите по осигуряване и спазване на правата на децата в Република България в съответствие с техния най-добър интерес.
- Националната стратегия "Визия за деинституционализация на децата в Република България" 2010-2025 г. определя политика за преминаване от институционална грижа към грижа в общността и предписва пътна карта за последователно деинвестиране от несемейни структури за грижа. Стратегията е придружена от План за действие за нейното изпълнение. Първият от тях е приет през 2010 г., а след това е последван от годишни мониторингови доклади. През октомври 2016 г. беше приет втори план за действие.
- Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017-2020 г. и Планът за действие за нейното изпълнение (2017-2018 г.) определят превенцията на всички форми на насилие над деца (физическо, емоционално, сексуално) във всички среди (домове, училища, институции за алтернативна грижа, дигитална среда, наказателни институции) като приоритет за правителството. Планът за действие определя различните структури и процедури, както и ресурсите - както човешки, така и материални и финансови, за неговото изпълнение.
- По отношение на законодателството, свързано с достъпа на децата до правосъдие, основните разпоредби са включени в Наказателния кодекс и Наказателно-процесуалния кодекс, Закона за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни и Закона за младежта. Последният е основният стълб на българската система за детско правосъдие. Въпреки че по време на приемането му той се счита за положителна стъпка, тъй като създава отделна система за разглеждане на престъпленията, извършени от деца (разграничавайки ги от системата на наказателното правосъдие), той остава остарял и наказателен, независимо от измененията, въведени след 2001 г. През последните 20 години бяха направени няколко опита за започване на реформа на системата за детско правосъдие. Последният от тях включва: 1) политически документи, приети от правителството: Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за детето (2011 г.), Пътната карта за изпълнение на Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за детето (2013 г.) и Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система (2015 г.); 2) инвестиции в системата и нейното усъвършенстване по линия на Швейцарско-българския проект, изпълняван от Министерството на правосъдието (2012-2017 г.), и 3) напредналия етап изготвяне на проекта на Закона за отклоняване на непълнолетни лица от наказателно производство и налагане на възпитателни мерки (ЗОНПНВМ) в Министерството на правосъдието, който е резултат от безпрецедентния диалог между основните правителствени и неправителствени заинтересовани страни, включително съдебната власт, през 2013-2016 г.¹

---

¹ <https://www.unicef.org/bulgaria/en/media/9361/file>

2. Латвия

Съгласно Закона за младежта, младите хора в Латвия са лица на възраст от 13 до 25 години. Политиката за младежта е целенасочена съвкупност от дейности във всички области на държавната политика за насърчаване на пълноценното и всестранно развитие на младите хора, тяхното приобщаване към обществото и подобряване на качеството на живот. В резултат на изпълнението на младежката политика заинтересованите страни (държавни и общински институции, младежки организации и др.) насърчават инициативите на младите хора, участието им в процесите на вземане на решения и в обществения живот, подкрепят младежката работа и осигуряват на децата по-лесен преход към статута на възрастни, като предвиждат съответните дейности за личностно развитие на младите хора. Основата на младежката политика е младежката работа - планиран практически набор от дейности, разработени за младите хора (събития, проекти, програми), с цел подобряване на качеството им на живот.

Прилагането на младежката политика се влияе от няколко аспекта, тъй като животът на младите хора е свързан с повечето области на държавната политика, поради което това е междусекторната политика, която трябва да изпълнява конкретни задачи на младежката политика; подкрепя на младежките инициативи, неформално образование, възможности за полезни дейности през свободното време, достъп до информация.

За да осигури на младежите и младежките работници, както и на политиците на държавно и общинско ниво информация, свързана с младежките въпроси, Министерството на образованието и науката администрира Портал за младежка политика и възможности за младите хора².

В съответствие с функциите си общините извършват работа с младежта, като се съобразяват с основните принципи на младежката политика и с документите за планиране на държавната политика в областта на младежта. Общинските специалисти по въпросите на младежта работят с младежите и си сътрудничат с лицата, ангажирани с осъществяването на младежката политика, излизат с предложения за развитие на младежката политика, осъществяват и координират информационни и образователни събития, проекти и програми в областта на младежката политика и други дейности, които съдействат за подобряване качеството на живот на младите хора.

Насоки за младежка политика за 2021-2027

Целта на проекта е да се планира политика на действие за насърчаване на пълноценното и всестранно развитие на младите хора, подобряване на качеството на живот и засилване на участието на младите хора.

За постигането на тази цел в насоките са заложили следните насоки за действие:

1. Повишаване на качеството на работата с младежи.
2. Създаване и развитие на системата за работа с младежи.
3. Насърчаване на по-широко и по-активно участие на младите хора.

---

² www.jaunatneslietas.lv

4. Насърчаване на придобиването на умения и способности, необходими за трудовия пазар и независимия живот.
5. Насърчаване на приобщаването на младите хора с ограничени възможности.

Целта на насоките и насоките на действие са определени в съответствие с документите за планиране на развитието на Европейския съюз и на национално равнище, които определят приоритетите на сектора на младежката политика.

Стратегия за устойчиво развитие на Латвия до 2030

В стратегията за устойчиво развитие на Латвия са обособени четири области, които са в основата на бъдещето на латвийското общество: творчество, толерантност, сътрудничество и участие:

- 1) творчество - способността да се създават нови идеи, форми на действие или да се свързват съществуващи идеи, концепции, методи и действия по нов начин;
- 2) толерантност - смекчаване на всички форми на социално изключване и дискриминация, включително неравенството в доходите, възрастовата и половата дискриминация на пазара на труда, етническите предразсъдъци и езиковите институционални бариери;
- 3) сътрудничество - създаване на хоризонтално и вертикално взаимодействие между институциите и гражданите;
- 4) участие - устойчивото развитие изисква и известна промяна на нагласите и навиците, както и активно участие на обществото.

Национален план за развитие на Латвия 2021-2027

Посоките на действие и задачите, включени в насоките на политиката за младежта, са подчинени на трите приоритета на Националния план за развитие на Латвия за периода 2021-2027

Приоритет 1 "Силни семейства, здрави и активни хора":

а) направление "Социално приобщаване" предвижда разширяване и укрепване на значението и видовете работа с младежи, за да се насърчи ефективният преход от детството към зрелостта;

б) направление "Психологическо и емоционално благополучие" предвижда превенция на насилието, включително намаляване на мобинга сред младите хора, както и навременна намеса в различни кризисни ситуации, укрепване на психологическата и емоционалната устойчивост на хората и способността им да намерят благоприятно решение. В рамките на тази насока на действие се предвижда и укрепване на сексуалното и репродуктивното здраве в обществото и намаляване на рисковете от разпространение на инфекциозни болести чрез подобряване на психологическото и емоционалното здраве, които са много актуални особено във възрастовата група на младежите.

Приоритет 2 "Знания и умения за личен и национален растеж "

"Приобщаваща образователна среда" предвижда включването на деца и младежи в риск от социално изключване (социално-икономически рискове, специални нужди, младежи в неравностойно положение, рискове от преждевременно напускане на училище) извън формалното образование (включително неформално образование и хоби) в мерки (включително в училищната

среда - както в общото, така и в професионалното образование) и превантивни и постоянни мерки за намаляване на всички видове насилие в образователните институции, както и мерки за подкрепа на децата и младежите, педагозите, училищния персонал и семействата.

Приоритет 3 "Единно, сигурно и отворено общество" включва разширяване на уменията и възможностите за самоорганизация, сътрудничество на обществото, особено чрез развитие на гражданското образование на младите хора, участие на гражданите в неправителствени организации, синдикати и доброволен труд.

3. Румъния

В Румъния отговорността за младежката политика е разпределена между централните и местните власти. В рамките на Закона за младежта, местните власти са свободни да развиват инициативи и рядко има координация на национално ниво. Освен това един от най-важните инструменти, използвани за изпълнение на младежката политика, от Министерството на младежта и спорта, но също и от Министерството на културата, е отпускането на безвъзмездни средства за малки проекти на младежки неправителствени организации (до декември 2021 г.) / от Министерството на семейството, младежта и равните възможности (от януари 2022 г.).

Местните служби за младежта и спорта, културните студентски центрове, както и местните служби за култура, университетите и училищата разполагат с голяма степен на автономност при определянето на своите дейности и календари за работа с младите хора. Тази стратегия осигурява достъпност до младежки дейности и работа с младежи на голям брой млади хора от много региони, градове, села и общини. Цялата национална територия обаче не е обхваната по един и същи начин и нивото на достъпност до младежки дейности и младежка работа варира в голяма степен в цялата страна (младите хора в някои градове се възползват от по-голям брой дейности и услуги в сравнение с други млади хора). Националната координация в тази област е много трудна поради липсата на силни механизми за наблюдение и оценка в областта на младежките дейности и младежката работа.

До декември 2021 г. специализираната институция за младежка политика беше създадено през 1990 г. Министерство на младежта и спорта. През януари 2022 г. е финансирано Министерството на семейството, младежта и равните възможности. Въпреки това мерките в областта на младежката политика са разпръснати в други области на политиката като образованието, социалните въпроси и културата. От 2001 г. насам стратегическите документи в областта на младежта, включително Националната стратегия в областта на младежката политика 2015-2020 г., обединяват общите и оперативните цели на младежката политика. Въпреки това Националната стратегия в областта на младежката политика 2015-2020 г. не е подкрепена от план за действие, ясно разпределение на бюджета и план за наблюдение. Нова стратегия в областта на младежта за следващия период беше приета от румънското правителство едва през март 2022 г. Поради това координацията между органите на най-високо равнище, отговарящи за политиката за младежта, не е систематична, а

отговорните централни органи в областта на младежта нямат контрол върху навременното и цялостно изпълнение на действията за постигане на целите на политиката за младежта.³

Предложение за нов закон за младежта в момента се очаква да бъде обсъдено и гласувано в румънския парламент.⁴

4. Испания

За Испания, за да се разбере правната рамка за младежта, трябва да се разгледат поне следните законодателни актове:

- *Законът за цялостна защита на децата и юношите от всички форми на насилие беше одобрен през първата половина на 2021 г. Това е пионерски закон за защита на непълнолетните от всякакъв вид насилие, с който е постигнато, наред с други мерки, задължението да се докладва на компетентния орган за всяка ситуация на насилие над деца или че давността за престъпления, свързани с насилието, не започва да тече, докато жертвата не навърши 35 години. Този закон включва също така създаването на звена, специализирани в осведомяването и предотвратяването на ситуации на насилие над малолетни и непълнолетни от страна на правоприлагащите органи, или създаването на фигурата на координатор по въпросите на благосъстоянието и закрилата в училищата, който ще гарантира създаването на протоколи за действие срещу тормоза, кибертормоза, сексуалния тормоз и насилието, основано на пола.⁵*
- Влиза в сила експресната реформа на правителството (септември 2021 г.) за борба с насилието по вина на жертвата. Този нов закон включва изменение на Гражданския кодекс, което ограничава режима на посещения и престой за родители, осъдени за насилие или с данни, че са го извършили. Преди приемането на този закон децата можеха да бъдат предавани на родители, които са извършили домашно насилие срещу своя съпруг или съпруга.
- Гениталното осакатяване на жени, независимо от вида му, представлява престъпление, свързано с нараняване, съгласно испанския Наказателен кодекс.⁶ В съответствие с реформата, въведена с Органичен закон 11/2003 от 23 септември 2003 г., относно специфични мерки за сигурността на гражданите, домашното насилие и социалната

---

³ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/romania/overview>

⁴ https://www.cdep.ro/pls/proiecte/docs/2018/pr716_18.pdf

⁵ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347#:~:text=La%20ley%20tiene%20por%20objeto,integral%2C%20que%20incluyen%20la%20sensibilizaci%C3%B3n%2C>

⁶ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?lang=es&id=BOE-A-2003-18088>

интеграция на чужденците, публикуван в Държавен вестник (ВОВ) № 234 от вторник, 30 септември 2003 г. Този закон специално защитава младите момичета, тъй като те обикновено страдат от тези процедури в ранните етапи от живота си.

Всички горепосочени разпоредби имат за цел да дадат представа за правната рамка, свързана с младежта, и не са изчерпателни, но могат лесно да се използват като основа за по-нататъшни дискусии относно начина, по който всяка от четирите държави се ангажира да защитава правата на младите хора.

III. Каква е текущата работа по правната рамка за младежта?

По-долу са изброени най-новите законодателни актове, които са приети на национално равнище и чакат да бъдат приложени, или закони, които са в процес на одобрение, за да бъдат финализирани. Едно от нещата, които се налагат при разглеждането на съществуващите и планираните мерки, е, че страните от ЕС се движат бързо и сериозно към решаването на важната тема за правата на младите хора.

Някои страни като Испания и Латвия сега се занимават по-скоро с приемането на много специализирани закони по конкретни теми, свързани с младежта, като например гарантирането на сексуалната свобода в Испания или насоките за превенция на тормоза и интервенция за образователните институции в Латвия, докато България сега търси повече възможности за свързване на няколко институции, които имат мандат да се занимават с младежки въпроси, като например многосекторната система за закрила на детето, която определя отговорностите на всеки сектор за предотвратяване на нуждата от закрила на детето и реагиране при насилие, алтернативна грижа, криминално поведение, а Румъния е в средата на мащабен междусекторен процес на прокарване на амбициозна нова стратегия и план за действие в областта на младежката политика 2021-2026 г.

BULGARIA

A CONTINUUM FROM PRIMARY, SECONDARY AND TERTIARY PREVENTION
detection, reporting and referral, to service provisions to ensure rehabilitation and recovery

A MULTI-SECTORIAL CHILD PROTECTION SYSTEM THAT MOVES OUT OF THE TRANSITION AND A PROJECT-BASE PERIOD

identifies the responsibilities for each sector to prevent the need for child protection and respond to violence, alternative care, to criminal behaviour in a coordinated manner

A CHILD-RIGHTS APPROACH

will assess and pursue his/her best interest by consulting the child and taking his/her opinions into account

LATVIA

CONSTRUCTIVE REPRODUCTIVE HEALTH AND RIGHTS EDUCATION IN SCHOOLS
signed memorandum, May 2022

NATIONAL BULLYING PREVENTION AND INTERVENTION GUIDELINES FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS
guidelines for education institutions created, August 2022

SPAIN

ONLY YES IS YES LAW / ORGANIC LAW FOR THE COMPREHENSIVE GUARANTEE OF

SEXUAL FREEDOM,
waiting for approval

REAL AND EFFECTIVE EQUALITY OF TRANS PEOPLE AND FOR THE GUARANTEE OF LGBTI

RIGHTS
presented in June 2022

ROMANIA

COMPLETION AND ADOPTION OF THE NATIONAL STRATEGY AND ACTION PLAN IN THE FIELD OF YOUTH POLICY 2021 – 2026
in accordance with the strategic objectives established by the former Ministry of Youth and Sports through the consultation of civil society, TBD

URGENT COMPLETION OF THE TRANSITION PROCESS OF THE YOUTH COMPONENT FROM THE FORMER MINISTRY OF YOUTH AND SPORTS TO THE NEW MINISTRY OF FAMILY, YOUTH AND EQUAL OPPORTUNITIES
completion and operationalization TBD

MODERN TN
PROGRESS

IV. Препоръки

Има две части, свързани с препоръките, които ще бъдат показани в настоящия доклад. Едната идва от частта на кабинетното проучване и представлява предложения, обсъждани в други контексти от различни организации, работещи с младежи в четирите разглеждани държави. Другата идва от екипа на проекта, от дискусиите, проведени по време на периода на изпълнение, от наблюдението на динамиката на младежките групи и от фокус групите с младежки работници и експерти в областта на политиката за младежта.

IV.1. Документалното проучване

1. България

Екипът в България се концентрира върху четири приоритетни области на интервенции, съгласно доклада на УНИЦЕФ, с препоръки за благосъстоянието на децата и безопасността в училищата, както и върху две междусекторни, системни области - една бюджетна и една за изграждане на институционален капацитет.

Възможности за подобрене в областта на благосъстоянието:

- По-ясна роля на училищата в мрежата от социални услуги на общностно равнище: роля в обмена на информация, идентифициране на нуждаещи се семейства, идентифициране на лица в риск;
- Увеличаване и професионализиране на училищната работна сила за училищни психолози, социални работници и др.;
- По-добри интервенции и услуги на училищни психолози, социални работници и др. в училищата, включени в общоучилищния подход;
- Подобряване на благосъстоянието на училищния персонал, разпознаване на рисковете от "бърнаут" и предоставяне на умения за справяне със стреса и повишаване на устойчивостта спрямо него;
- Засилване на междусекторното сътрудничество между образователните, здравните, социалните и защитните служби.

Възможности за подобрене в областта на безопасните училища:

- Училища с по-добро оборудване за водоснабдяване и канализация, както и оборудване и практики за лична хигиена;
- Засилване на участието на родителите в процесите на планиране в училищата;
- Засилване на ролята на учениците в разпространяването на здравни послания.⁷

Анализът на състоянието на управлението на публичните финанси (УПФ) идентифицира някои системни проблеми, които оказват влияние върху осъществяването на правата на децата и могат да бъдат решени, за да се насърчи благосъстоянието на децата и да се сведе до минимум отрицателното въздействие на COVID-19 върху децата, юношите и техните семейства.

- Недостатъчен акцент на бюджетните средства върху резултатите за децата и върху най-уязвимите групи. В абсолютно изражение общите разходи за деца (общо и на дете) са се увеличили от 2017 г. насам. Тези разпределения обаче не са насочени към резултатите и не са достатъчно целенасочени, за да подкрепят най-уязвимите групи деца.
- Ограничена наличност на дезагрегирани данни за бюджета. Наличието на добри бюджетни данни е от решаващо значение за подпомагане на бюджетното планиране в областите, свързани с децата, и за проследяване на това доколко политическите ангажименти се превръщат в преки действия. Често не се събират дезагрегирани по бюджет данни, за да се гарантира, че политиките и интервенциите са добре насочени, ефективни и наблюдавани, а това ограничава и възможността за анализ на равенството.
- Ограничен фокус върху резултатите в циклите на политиката и бюджета. Публичната политика включва съгласуване на противоречиви приоритети и рискове чрез добър анализ, за да се стигне до най-добрия вариант и да се определят инструментите, институциите и

---

⁷ idem

управлението, необходими за прилагането и поддържането на политики, които гарантират постигането на устойчиви резултати.

- Наблюдението на изпълнението е непоследователно и често не е ясно защо съществуващото законодателство и политики не постигат целите си: причините могат да бъдат различни и да включват недобре насочени политики, неадекватно изпълнение, лошо време, неправилно подбрани целеви групи, недостатъчно финансиране и др.
- Ограничено финансиране на междусекторни интервенции, насочени към такива сложни въпроси като ранното детско развитие, приобщаването на децата с увреждания и нуждите на подрастващите от психично здраве. Има данни за партньорства на ниво министерства, регионални и местни доставчици, но те често са непоследователни, а механизмите за финансиране не насърчават междусекторните интервенции.
- Местните власти може да не разполагат с достатъчен капацитет, бюджет и правомощия, за да разработват и прилагат решения, насочени към нуждите на децата и юношите. Това може да се дължи отчасти на ограничените правомощия, предоставени на местната публична администрация, на неправилното разпределение на отговорностите между централните, регионалните и местните власти и доставчиците на услуги, на липсата или ограничения капацитет на администрациите на местните власти и на недостатъчното финансиране. В резултат на това достъпът до качествено здравеопазване и социални услуги се различава значително в различните части на страната.⁸

2. Латвия

Екипът в Латвия се съсредоточи върху три основни въпроса, считани за приоритетни в момента, както следва:

Конструктивно обучение по репродуктивно здраве и права в училищата

На 20 май 2022 г. Асоциацията на младите лекари на Латвия, 15 неправителствени организации, 3 политически партии, Асоциацията на гинеколозите и акушерите, Асоциацията на латвийските селски семейни лекари и министърът на образованието и науката подписаха меморандум, в който се договориха за следното:

- Страните признават, че понастоящем познанията на децата за сексуалното и репродуктивното здраве са недостатъчни;
- Страните се задължават заедно да разработят образователна програма за сексуално здраве за деца в училищна възраст, като включат в нея подходяща и надеждна информация за възрастта и развитието на децата относно създаването на безопасни и уважителни отношения, контрацепцията, защитата от болести, предавани по полов път, както и образование за здравословна сексуалност;

---

⁸ idem

- В сътрудничество с неправителствени организации Страните се ангажират да разработят образователни материали за учителите, които да използват в часовете, говорейки по въпросите на сексуалното здраве и изграждането на отговорни взаимоотношения в зависимост от възрастта на учениците;
- Страните се задължават да разгледат възможността за възстановяване на здравното образование в програмата на началното училище или да се споразумеят за обхвата на предметите или уроците, които ще включват обучение за безопасни взаимоотношения и сексуално здраве;
- Политическите партии се ангажират да обмислят възможността за включване на въпроса за образованието в областта на взаимоотношенията и репродуктивното здраве в предизборните си програми, за да насърчат актуализирането на този въпрос в политическия дебат и законодателната програма.⁹

Национални насоки за превенция и интервенция на тормоза в образователните институции

Концептуалният доклад "За намаляване на разпространението на тормоза в образователната среда" (наричан по-долу "Концептуалният доклад") е разработен в сътрудничество с Министерството на социалните грижи и Министерството на образованието и науката (лято 2021) с цел да се привлече вниманието към една от най-разпространените форми на насилие в образователните институции - тормоза, както и да се предложат възможни решения за намаляване на разпространението на тормоза в образователната среда. Решенията, съдържащи се в концептуалния доклад, предвиждат разработването и прилагането на държавни насоки и препоръки за намаляване на разпространението на тормоза във всички институции за предучилищно, общообразователно и професионално образование, като същевременно се намали разпространението на тормоза и възможните последици от него.

През август 2022 г. е създаден първият проект на насоки за образователните институции, а през септември 2022 г. ще започне пилотното им прилагане в няколко училища. Център "МАРТА", инициатор и собственик на методологията, използвана в настоящата програма, заедно с други неправителствени организации, които са пионери в областта на превенцията на насилието и тормоза, предоставиха своята обратна връзка и препоръки за тези насоки.

Нератификация на Истанбулската конвенция

Истанбулската конвенция признава насилието над жени като нарушение на правата на човека и форма на дискриминация срещу жените. Тя обхваща различни форми на насилие над жени, основано на пола, което се отнася до насилие, насочено срещу жени, защото са жени, или до насилие, което ги засяга непропорционално. Досега Латвия не е ратифицирала конвенцията поради спорове и несъгласия относно "частта за пола" на конвенцията. Тъй като в случай на ратификация,

⁹ Initiator of the memorandum was the NGO "Papardes Zieds", see <https://papardeszieds.lv/>

образованието по въпросите на пола и равенството между половете ще се развие, консервативните партии се опасяват от включването на темата за пола, поради което не допускат ратификацията като такава.

3. Румъния

Румънският екип разглежда следните пет приоритетни области, както е посочено в проектодокумента за национална програма на УНИЦЕФ за 2022 г.¹⁰:

Борба с бедността сред уязвимите младежки групи

Въпреки по-ранния напредък в благосъстоянието на децата, през последните години се наблюдава забавяне на подобряването на резултатите на децата. След пандемията броят на децата, изложени на риск от бедност или социално изключване, се увеличи. Данните на Евростат показват, че 41,5 % от всички деца са били в риск от бедност или социално изключване през 2020 г. в сравнение с 40 % през 2019 г., което е най-високото равнище в Европа и много по-високо от средното за Европейския съюз (24,2 %). Равнищата на бедност са по-високи сред ромските деца, децата от селските райони, юношите и децата, живеещи в семейства с един родител и многодетни семейства.

Увеличаване на бюджета, инвестиран в младежта

Въпреки преобладаващите лишения, неотдавнашните инвестиции в децата не са се увеличили значително. Годишните бюджети, отделяни за образование, здравеопазване и социална закрила, са сред най-ниските в Европа. Инвестициите в образованието са 3,2 % от brutния вътрешен продукт, което е наполовина от предвиденото в румънското законодателство. Инвестирането в децата изисква системна координация и сътрудничество между министерствата и ведомствата, както и между националната и местната администрация. Координацията в рамките на правителството обаче продължава да бъде слаба поради разпокъсаното разпределение на отговорностите в социалния сектор. Трансферите от централното правителство и изравнителните трансфери доминират в приходите на местната администрация. Ниските и непредсказуеми нива на бюджетите на местната администрация допринесоха за липсата на услуги или за предоставянето на услуги с ниско качество в някои области.

---

¹⁰ *Children's rights in Romania*, see, https://www.unicef.org/executiveboard/media/11646/file/2022-PL28-Romania-draft_CPD-EN-2022.06.13.pdf

Инвестиции в здравеопазването за младежите

През последните пет години инвестициите в здравеопазването са се увеличили, но не са оказали значително въздействие върху здравето и благосъстоянието на децата. Те продължават да са насочени към сектора на услугите, като малко се засилват тези в областта на общественото здравеопазване или насърчаването на здравето. Годишните на ниски инвестиции в общественото здравеопазване допринасят за сравнително високата детска смъртност и ниския обхват на ваксиниране, както и за голямото колебание относно ваксините, което допълнително се увеличи по време на пандемията COVID-19. Преди пандемията броят на децата, които се възползват от превантивните услуги в общността, леко се е увеличил; по време на пандемията той е намалял с 20%.

Повишаване на дигиталната грамотност сред младите хора

Нивото на дигиталните умения в Румъния е едно от най-ниските в Европейския съюз - само 31% от румънците имат основни или по-високи от средните дигитални умения, а 15% от всички домакинства нямат достъп до интернет. Образованието и здравните услуги използват в много малка степен новите технологии и дигиталните решения. В резултат на това 32% от учениците нямат достъп до онлайн обучение по време на пандемията и затварянето на училищата през 2020 г., което води до значителни загуби в обучението.

Предотвратяване и защита на децата от раздяла, насилие, дискриминация и липса на грижи.

Дългосрочната визия за промяна в тази област е до 2027 г. да се създаде защитена среда за децата, свободна от насилие във всички среди (офлайн и онлайн), която да предотвратява раздялата на децата с родителите им, да се подкрепя от услуги и системи за закрила на детето и от защитни социални норми. Този компонент включва силен акцент върху преодоляването на дискриминацията в многобройните слоеве на обществото, особено по отношение на ромските деца и децата с увреждания.

4. Испания

Екипът в Испания се съсредоточи върху пет основни области, които се смятат за приоритетни и на

които трябва да се обърне внимание в правната рамка чрез издаване на законодателство или гарантиране на прилагането на съществуващото, както следва:

В Испания от 2010 г. преподаването на сексуално образование в държавните училища е залегнало в плановете за равенство. Всяко училище определя своята рамка за действие. Действителността е различна във всеки център и сред различните региони в зависимост от политическата ситуация във всеки регион, тъй като компетенциите в областта на образованието са регионални. Законът за обучението¹¹ (LOMLOE, 2020) позволява всеобхватно сексуално образование, но не го гарантира. Частните училища продължават да избират дали да разработват планове за равенство. Появата на нещо, наречено "родителски щифт" (нов термин, измислен от крайно десни политически партии) в някои региони като Мурсия, означава преди и след в социалната реалност на испанската държава. Следователно, поради компетенциите, които всеки регион има по отношение на образованието, сексуалното образование (и какво означава това по отношение на превенцията на насилието над жени и сексуалното здраве) не е гарантирано за всеки млад човек.

В Испания абортът е разрешен от 16-годишна възраст, без да е необходимо родителско разрешение. Предполага се, че тази мярка защитава младите момичета в случаите на кръвосмешение и детски брак. Действащият закон¹² предвижда, че то може да се извършва в обществените здравни центрове във всяка област (всяка област в Испания има пълни правомощия по отношение на управлението на здравните услуги). Понастоящем това не е така и често се налага да се пътува до различни региони, тъй като много процедури се извършват в частни центрове. Точно както при сексуалното образование, достъпът до това право ще зависи от региона и от политическата партия, която е на власт в момента.

Съветът на министрите (юли 2021 г.) одобри проект на Органичен закон за всеобхватно гарантиране на сексуалната свобода, предложен от министерствата на равенството и правосъдието, който има за цел да защити правото на сексуална свобода и да изкорени всяко сексуално насилие. Законът предвижда приемането и прилагането на ефективни, всеобхватни и координирани политики между различните компетентни публични администрации, което гарантира предотвратяването и наказването на сексуалното насилие, както и създаването на специализирана цялостна реакция за жените, момичетата и момчетата, като основни жертви на всички форми на сексуално насилие.

---

¹¹ <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-17264>

¹² <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2010-3514>

Законът поставя жертвите в центъра на вниманието, като засилва мерките за превенция и повишаване на осведомеността, от една страна, и механизмите за обезщетение и подкрепа, от друга. Роднинските отношения се считат за утежняващи фактори. Във всички образователни етапи ще бъде включено и по-широко сексуално образование. Ще се насърчава създаването на специализирани домове за непълнолетни жертви. Този закон е известен като "единствено да е да". Законът очаква одобрение от парламента.

Министерският съвет представя (през юни 2022 г.) Законопроект за реалното и ефективно равенство на транс хората и за гарантиране на правата на ЛГБТИ¹³, изготвен от министерствата на равенството и правосъдието. Бъдещият закон признава правото на самоопределяне на половата идентичност. Транссексуалните лица ще могат да бъдат признати от администрацията, без да се изисква представянето на какъвто и да е психиатричен доклад. Министърът на правосъдието обясни, че текстът предвижда промяна на правния пол от 12-годишна възраст, в различни възрастови граници и в зависимост от зрелостта и стабилността на кандидата. Важна част от този нов закон е, че вече ще бъдат забранени "терапиите за конверсия" - нещо, което все още се практикува от религиозни организации, и което ще защити най-вече младите гейове и транссексуални деца.

IV.2. Динамиката на фокус и младежките групи

1. България

Кои са най-подходящите институции/организации/професионалисти, които да отговарят за прилагането на такива методологии? Какви са възможностите и предизвикателствата пред тях, за да осигурят последователност и мащабност?

Въпреки, че повечето участници са съгласни, че неправителствените организации могат да бъдат най-добрите за тази нужда, след като обсъдиха повече за приложението на методологията в Румъния, участниците също така са съгласни, че библиотеките биха били добра среда за методологията на младежките групи. Особено в по-малките населени места (не в най-големите градове) общностите са по-свързани с местните библиотеки/читалища и библиотекарите, имат им по-голямо доверие и биха били по-склонни и ентузиазирани да участват в тяхната работа. Местните организации, които имат редовна работа с млади хора, или организации, които са по-

---

¹³<https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/Paginas/enlaces/290621-enlace-igtbi.aspx>

специализирани с определена група (деца с увреждания, сираци, проблемни тийнейджъри и т.н.), също биха могли да бъдат чудесни цели за използване на методологията като тази.

Проблемите с финансирането и мащабирането обаче са сериозни. Някои от нашите участници, които имаха опит с получаването на финансиране от община за третата си младежка група (след като две от тях бяха финансирани по проекта Re-GROUP), споменаха за трудностите, които са срещнали в опитите си да разширят усилията си в близките общини - липсвал е бюджет, липсвало е желание или много чувателност за идеите им. В общината, която ги е финансирала, те трябва да бъдат изключително стриктни в отчитането и планират да трансформират младежката група, за да бъде по-скоро част от Младежкия център на града, така че да има по-голяма подкрепа от тях.

Участниците се съгласиха, че наличието на младежка група като редовна част от дейностите на дадена организация (като видовете организации, описани по-горе) би било идеално, тъй като тя не се нуждае от много допълнителни ресурси и може да се помещава в офисите на организацията и потенциално да се разширява чрез младежки лидери и доброволци.

Голямо предизвикателство за прилагането на методологията е отношението на обществото към темите за пола и сексуалността. Образователните семинари с родителите могат да помогнат, но често пъти те не са толкова ефективни, колкото ни се иска. Нарастващите крайно десни и националистически, "традиционни" ценности затрудняват разговорите по тези "табу" теми, когато младежите са твърде малки.

Капан ли е да се предлагат такива методологии на училищата с идеята, че те могат да ги покрият, като подобрят съществуващите учебни програми? Би ли работило това (плюсове и минуси)? Устойчиво ли е?

Консенсусът за България е, че училищата понякога са готови, а понякога напълно не са, за прилагане на нещо като Методология на младежките групи. Като част от официалната учебна програма всички са съгласни, че това е по-скоро "не" - би било изключително трудно до невъзможно да се превърне в официална част от преподавания материал, освен това има някои много враждебни настроения към добавянето на образование по отношение на сексуалността, пола или дори насилието в основния поток на българската политика и граждански живот. Трудно би било дори да се приложи не в учебната програма, а като част от възможни извънкласни дейности - това, което участниците предложиха като възможен работещ вариант, е да се включат училищните съветници и училищните психолози, които биха имали по-голям шанс да го приложат. Все пак участниците се съгласиха, че училищата в България може би не са добър дом за тази методика или нещо подобно. Ако темата е по-"подходяща" според обществените стандарти, тя може да има по-голям шанс за извънкласни дейности, но като част от учебната програма неформалното образование не е много прието или отбелязвано.

Доколко необходимите промени в правната рамка се отнасят до политиките на ЕС и националните политики, и доколко до решенията на местно ниво (местен съвет, кметство и т.н.), както и до прилагането на съществуващата правна рамка?

Повечето участници смятат, че за България проблемите са свързани най-вече с обществените нагласи и натиска срещу неправителствените организации. Липсва прилагане на много от рамковите документи на ЕС и се отхвърлят техните ценности, но местните власти биха могли да бъдат ключови за прилагането на нещо подобно на методологията.

В сегашния политически климат на България е трудно да се каже, тъй като има високи нива на несигурност, липса на производителност, а в много случаи и на функциониращо правителство. В този труден политически климат участниците са единодушни, че е необходима по-голяма подкрепа от ЕС и на местно ниво, където поне се работи върху въпроса.

Какво е необходимо, за да се осигурят необходимите бюджети и други необходими ресурси, за да се гарантира последователността и възможността за мащабиране на такива методологии?

Понастоящем на правителствено ниво не се отпускат много средства за младежки дейности. Препоръчваме да има по-голям бюджет за младежко развитие. Един критичен пример е Центърът за безопасен интернет, който е застрашен от закриване поради липса на финансиране, но никоя структура не поема отговорност, въпреки че Центърът има отговорности, разписани в Националната програма за превенция на насилието и защита на децата.

Същото важи и на местно ниво и е необходимо да се отделят повече средства от общинските бюджети за младежта и за превенция на насилието.

Друга препоръка на участниците е да се създадат повече хибридни видове финансиране, които са по-дългосрочни и по-малко основани на проекти, за случаи като този. Вместо да се кандидатства за проект след проект, които трябва да показват някаква иновация, трябва да има по-продължително финансиране за инициативи и методологии като Re-GROUP, които се нуждаят от приемственост и време, за да покажат наистина своя ефект.

Как можем да създадем мостове между съществуващи методологии и програми, които се занимават със сходни теми?

Както обсъждахме и преди, много участници са съгласни, че финансирането трябва да надхвърли краткосрочните проекти и да се съсредоточи повече върху възможността за дългосрочно финансиране на методологии, които работят и показват резултати.

Това, което участниците смятат за много важно, е непрекъснатият надзор и оценка, за да се докаже необходимостта и напредъкът, които тези програми осигуряват. Това би могло да докаже на финансиращите структури - на каквото и ниво да са те - постоянната необходимост от подкрепа за тези инициативи.

За да се създадат по-добри връзки между тези методологии, трябва да има повече откритост при използването им, повече информация за резултатите, които те дават, и повече видимост. Участниците смятат, че това не се дължи само на "консервативното мислене" на организациите - а по-скоро на липсата на възможности и форуми, на които работата им да бъде призната и подкрепена.

Как може да се гарантира високо ниво на професионализъм при прилагането на такива методологии? Какво е необходимо на ниво правна рамка (ако има такава), за да се подпомогне този процес на поддържане на високо ниво на качество на такива програми и методики?

Както беше обсъдено преди, участниците споменаха наличието на стабилен механизъм за надзор, наблюдение и непрекъсната оценка. Когато чуха за организацията на младежките групи в Румъния, те се съгласиха, че подобен подход (създаване на общност от професионалисти, работа с младежките групи, следене на тяхната работа, напредък, въпроси и т.н.) би бил идеален, но може би би бил и натоварващ, ако се разшири. Разговорите се насочиха към това да има структура, която да работи предимно за управление на прилагането на методологията на младежките групи, която да осигурява подкрепа, ресурси, да събира данни и да подпомага набирането на средства, видимостта и по-нататъшното мащабиране.

В повечето случаи разговорите бяха насочени към прозрачността, а не към промени в правната рамка.

Ако са необходими промени в политиката, кои са най-подходящите институции, които да ръководят тези процеси (на местно, национално и европейско равнище)?

В България основно общински структури; Министерство на младежта и спорта; Министерство на образованието и науката.

Какво е необходимо, за да се прокарат препоръките за промени в правната рамка (данни, експертен опит, времева рамка, средства, организационна подкрепа и т.н.)?

Стабилно правителство, което работи за подобряване на обществото.

Бюджети за значими инициативи. Интерес от страна на създателите на политики.

Обучение и образователни дейности за младежки работници, но също така и подкрепа за тези за родители, млади хора, учители и др.

2. Латвия

Какви са политиките за младежта, които помагат в усилията за разширяване на подобни методологии като Re-GROUP? Каква част от съществуващата рамка е приложена и приложима? Къде са пречките? Какви промени са необходими (наложителни, хубави)?

Министерствата биха могли да помогнат, но на първо време е необходимо да се договорим кое министерство е отговорно за това. Местните власти, преподаватели и отделен предмет в училище

също биха могли да помогнат, което би помогнало на младите хора да разпознават насилието и да имат ясен план за действие, след като бъде разпознато.

Биха могли да се направят промени в съществуващата образователна система, например чрез допълване на неформалното образование, в което да се преподава превенция на насилието. Изграждане на сътрудничество с членове на ЕП, които биха били готови да изслушват и да решават проблеми. Би било полезно да се срещат с представители на партиите, вместо да говорят пред целия Сейм. Въвеждането на методологията изисква финансиране (евентуално европейски проекти), след което за всяка община трябва да се осигури обучение на координатори по прилагането.

Кои са най-подходящите институции/организации/професионалисти, които да отговарят за прилагането на такива методологии? Какви са възможностите и предизвикателствата пред тях, за да осигурят последователност и разширяване на обхвата?

Министерствата на образованието, социалните грижи или вътрешните работи, чиито представители могат да бъдат поканени, могат да решат кое министерство е отговорно.

Те не могат да получат подкрепа на политическо ниво, нямат финансиране и обучени специалисти. Министерството на здравеопазването трябва да реагира, тъй като това засяга физическото и емоционалното здраве. Както и неправителствените организации. В момента има проблем с това, че въпросите на емоционалното здраве (превенция на тормоза) се прехвърлят от едно министерство на друго и никой не поема отговорност за решаването на проблемите.

Капан ли е да се предлагат такива методологии на училищата с идеята, че те могат да ги покрият, като подобрят съществуващите учебни програми? Би ли работило това (плюсове и минуси)? Устойчиво ли е?

Това би могло да се осъществи, ако например часовете по възпитание се използват за привличане на специалисти, които могат да разкажат темата. Добре би било тази тема да се обсъжда в час, а не в младежкия център, тъй като тогава ще се посещава по-често. Важно е тя да бъде достъпна за младите хора, а не да се чака те сами да търсят информация. Би могло да се получи, ако се установи сътрудничество между родителите и учителите, за да се осигури по-голямо участие на родителите. Също така би било важно учителите да бъдат информирани за това какви са техните права при насилие от страна на учениците и техните родители.

Това би могло да се осъществи, ако въпросът се решава на национално равнище, а не само от местните власти.

И ако повече родители бяха образовани, защото работата с млади хора би била по-ефективна, ако един млад човек не се върне в насилствена среда, когато се прибере у дома. От опит – Съдът за сираци има тенденция да насърчава сътрудничеството между родители и учители.

Какво е необходимо, за да има необходимите бюджети и други необходими ресурси, за да се осигури непрекъснатост и мащабност на такива методологии?

Местните власти следва да разпределят бюджета, така че да разполагат с достатъчно ресурси за прилагането на тази методология. Заключение е, че не всички общини разполагат с достатъчен бюджет, поради което би била необходима държавна помощ. Направете въвеждането на тази

методология приоритет, потърсете сътрудничество в министерствата, финансирайте, включете младежки центрове и съществуващи програми като "papardes zieds."

Как можем да създадем мостове между съществуващи методологии и програми, които се занимават със сходни теми?

Да се започне със създаването на обща визия за обучението на младите хора от страна на правителството. Да се потърси финансиране, което да позволи на училищата да привличат специалисти за обучение на млади хора, родители и педагози. Финансирането е най-големият проблем в момента, защото специалистите са готови да говорят за това, но училищата имат бюджети, които не включват обучение за превенция на насилието.

Как може да се гарантира високо ниво на професионализъм при прилагането на такива методологии? Какво е необходимо на ниво правна рамка (ако има такава), за да се подпомогне този процес на поддържане на високо ниво на качество на такива програми и методики?

Престижът и финансирането на учителите и младежките работници трябва да се повишат. Необходимо е да се привлече компетентен специалист, а не да се "натрапват" задължения на човек, който не е компетентен по темата. Трябва да се привлече отговорно лице, което ще изпълнява задълженията си добросъвестно. Зависи от това кой ще отговаря за изпълнението на тази програма. След като бъде договорено отговорното лице/орган, следва да се организира обучение на това лице.

Ако са необходими промени в политиката, кои са най-подходящите институции, които да ръководят тези процеси (на местно, национално и европейско равнище)?

Министерства, учителски асоциации, местни власти. Нужен е някой в правителството, който да "отвърне" на удара. Най-добрите водачи биха били специалисти, които се сблъскват и се справят със ситуации на насилие. Също така би било полезно да се организира група от специалисти, представляващи различни сектори (учители, социални работници и др.), които да се грижат за общественото образование по въпросите на насилието, тъй като много родители не разпознават насилието, което води до насилие, извършвано от младите хора, защото те самите са жертви на насилие.

3. Румъния

Какви са политиките за младежта, които помагат в усилията за разширяване на подобни методологии като Re-GROUP? Каква част от съществуващата рамка е приложена и приложима? Къде са пречките? Какви промени са необходими (задължителни, хубави, за да има)?

Важно е правата на младежите да бъдат гарантирани от румънската конституция и различните действащи закони, като това е рамката, която позволява различни видове реакция от страна на обществото, т.е. НПО, частния сектор, гражданите и, разбира се, правителствените структури. Всеки,

който иска да разработи и приложи младежки програми, може да го направи както на национално, така и на местно ниво. Това не означава, че е лесно - необходимо е да се води борба със стереотипите и темите табу в по-консервативните общности (като селските и малките градски общности), да се осигури приемственост, след като дадена програма заработи, и да се свърже с други инициативи с цел подобряване и разширяване. Следователно пречките са свързани главно с разпределените ресурси, обучените човешки ресурси, достъпа до зряла институционална инфраструктура за младежки дейности и, разбира се, наличните бюджети чрез различни форми.

Нуждаем се от последователност при провеждането и финансирането на ефективни младежки програми, а това може да се постигне в стабилна политическа среда. Или, ако това не е реалистична перспектива, да се гарантира, че потокът на финансиране е лесно достъпен за гражданското общество, за да организира интервенции, използвайки съществуващата социална инфраструктура (училища, обществени библиотеки, културни домове и т.н.), а също и да създаде нови институции на местно ниво (общностни центрове, центрове за създаване на софтуер, компютърни и кодиращи центрове, центрове за доброволчество и т.н.) или да ги комбинира (например активиране на център за създаване на софтуер или кодиране в рамките на обществена библиотека).

Кои са най-подходящите институции/организации/професионалисти, които да отговарят за прилагането на такива методологии? Какви са възможностите и предизвикателствата пред тях, за да осигурят приемственост и разширяване на обхвата?

Тук имаше различни подходи, като някои участници имаха опит в работата с училища или в използването на училищни библиотеки и създадоха свои собствени пространства за обучение и места, където доброволците могат да провеждат различни дейности. Някои използват часовете по лидерство и мениджмънт, факултативните часове по здравно образование или други, и са създали програми за обучение след завършване на училище - измислят ресурси за учителите, които да им помогнат да планират уроците.

Опитът, който имаме в прилагането на методологията Re-Group, е да работим с обществените библиотеки като базови институции, като обществените библиотекари са младежки работници, които подпомагат групите от юноши, особено в малки и средни общности (селски райони, малки градове). В страна като Румъния, където повече от половината от населението живее в селски райони и малки градове, работата с библиотеките е жизнеспособно решение, което дава възможност за прокаране на програми за неформално образование за всички възрасти, а не само за юношите. Библиотеката е неутрално пространство, отворено за всеки, без учебни програми, което предоставя обществени услуги на общността. Библиотекарят е професионалист, който е свикнал да работи с всички видове хора, в повечето случаи е обучен като младежки работник и

обучението му в нови методики означава, че той/тя може да предоставя нови услуги на местно ниво. Библиотеката може да направи три неща, за да улесни получаването на качествени знания от своите граждани: 1. да организира различни видове събития, обучения, семинари, като използва опита, който има библиотекарят, 2. да бъде домакин на различни събития, като предлага пространството и наличното оборудване и ресурси на НПО, други общности от професионалисти, 3. да подбира знания от различни източници. Като използваме пространството на библиотеката и включваме библиотекаря като фасилитатор на такива методики, подпомагаме процеса на изграждане на организационен капацитет, укрепваме библиотеките като важни, полезни центрове в общностите.

Капан ли е да се предлагат такива методологии на училищата с идеята, че те могат да ги покрият, като подобрят съществуващите учебни програми? Би ли работило това (плюсове и минуси)? Устойчиво ли е?

Някои участници са свикнали да работят основно с училища и са постигнали добри резултати, като са поддържали добри отношения с преподавателите и ръководството, за да могат да реализират своите програми. Има затруднения, но може да се получи.

В случая с методологията на Re-Group, където има 17 теми за разглеждане, всяка тема в среща от около 2 часа, 2 часа и половина, работата с училищата може да бъде трудна, тъй като часовете, посветени на неформалното образование в училищата, са ограничени. Ето защо нашата препоръка както към вземащите решения на национално равнище, така и на равнище ЕС е да се разглеждат обществените библиотеки като алтернатива на училищата при такива по-дългосрочни подходи. Хубавото е, че училищата остават ангажирани, тъй като набирането на участници в такива младежки групи означава включване на преподавателите. По-конкретно, библиотекарите отиват в местните училища и представят такива програми, а за тези, които проявяват интерес, продължават беседите в библиотеката. Това е практика, която трябва да се насърчава и развива, тъй като местните институции работят заедно, за да се занимават с теми, които представляват интерес за местните общности.

Доколко необходимите промени в правната рамка се отнасят до политиките на ЕС и националните политики и доколко до решенията на местно ниво (местен съвет, кметство и т.н.), както и до прилагането на съществуващата правна рамка?

Консенсусът тук беше, че повечето неща могат да бъдат направени на местно ниво, но отпускането на средства за осигуряване на продължителността на жизнеспособните програми трябва да дойде от ЕС и на национално ниво. Структурите на ЕС могат да дадат тон и да препоръчат най-добрите практики от онези програми, които са доказали, че работят, могат да създадат пространство за

дискусии, където практиките да бъдат споделяни и обсъждани, могат да създадат механизми за финансиране, които помагат както за появата на нови инициативи и методологии, така и за разширяването и усъвършенстването на съществуващите.

Какво е необходимо, за да се осигурят необходимите бюджети и други необходими ресурси, за да се гарантира продължителността и мащабността на тези методологии?

Две изключително важни институции в Румъния са Националната асоциация на общините и Националната асоциация на градовете, като тук всички кметове са заедно и са наясно, че е полезно да се инвестира в здрави подрастващи, което води до здрави възрастни, които активно участват в социалния, икономическия, културния и политическия живот.

Разбира се, централното правителство играе важна роля при разпределянето на бюджета за селата и градовете в Румъния, но има много неща, които местните съвети и кметства също могат да направят, тъй като в повечето случаи прилагането на такива методологии, като например Re-Group, не е свързано с големи разходи.

Друго допълващо решение за осигуряване на средства за младежки програми е използването на средства от КСО, но по начин, който не е толкова свързан с корпоративния маркетинг и PR, колкото с поддържането на средносрочни и дългосрочни програми, които се занимават с различни обществени проблеми, както прави методологията Re-Group.

Как можем да създадем мостове между съществуващи методологии и програми, които се занимават със сходни теми?

Единодушно бе мнението, че има нужда от пространства за дискусии, където подобни програми да бъдат представяни и да бъдат достъпни за заинтересованите. Подчертан момент е, че няма общо онлайн пространство с хранилище на съществуващи методики и програми за младежи, има много ресурси, разпръснати в различни платформи, обикновено по нишови теми, т.е. сексуално образование, зависимости, пол и др. Дискусията беше съсредоточена върху представянето на съществуващи инструменти, разработени в рамките на други финансирани проекти от различни организации (предимно НПО). Обикновено тази информация е налична онлайн и е готова за използване, но зависи от всяка организация да я намери и да я включи в своите програми и дейности. Разбира се, наличието на неправителствена организация или публична структура, която да централизира и предоставя тези ресурси, би помогнало много не само на национално ниво, но и на ниво ЕС. А ако такива хранилища вече съществуват (например на равнище ЕС), тяхното популяризиране ще улесни работата на организациите и специалистите, които се занимават с работа с младежи. Това, което стана ясно по време на дискусията, е, че съществува откритост за споделяне на констатации, инструменти и други ресурси между организациите. Обикновено това

се случва по конкретни теми, тъй като съществуват коалиции или партньорства между различни НПО по различни теми. Пример за това е да се погледне как функционират НПО, работещи в областта на правата на жените и борбата с трафика на хора, които имат междуинституционална платформа, наречена PROTECT, която е много активна и улеснява значително обмена на информация и практики. Ако правителството, чрез своите структури, насочени към младежта, не активира пространство за обсъждане на по-интегрирани, интердисциплинарни подходи, то поне някои финансови линии или други видове ресурси са добре дошли и ще бъдат полезни за тези, които имат капацитета и волята да го направят.

Как може да се гарантира високо ниво на професионализъм при прилагането на такива методологии? Какво е необходимо на ниво правна рамка (ако има такава), за да се подпомогне този процес на поддържане на високо ниво на качество на такива програми и методики??

По време на дискусиата бяха споменати различни подходи - от обучение на хора на национално ниво (което може да доведе до ефекта на снежната топка) до стандартизиране на темите и брошурите, както и на начина, по който те трябва да бъдат разглеждани. Продължаването на подкрепата и развитието на съществуващите мрежи се разглежда като приоритет, включително улесняване на ресурсите за надграждане и актуализиране на методологиите.

Ако са необходими промени в политиката, кои са най-подходящите институции, които да ръководят тези процеси (на местно, национално и европейско равнище)??

Имаме политики и правата на младите хора са гарантирани и подкрепени от националната правна рамка. Беше постигнато съгласие, че, разбира се, можем да подобрим законодателството, но по-важното е, че се нуждаем от по-добро прилагане на съществуващите мерки, първо, чрез разработване на подходящ план за действие, второ, чрез по-ефективно разпределение на бюджета (обхващащо както малки, така и по-големи общности в цялата страна, насърчаващо както нови инициативи, така и подкрепящо продължаването и разрастването на съществуващите успешни програми), трето, чрез протичане на наблюдение и оценка, което ще помогне за разработването на нови мерки и промени в правната рамка. Когато са необходими промени в законодателството, всички сектори трябва да участват в изготвянето на предложения, но от държавните институции се очаква да ръководят процеса по прозрачен и приобщаващ начин.

Какво е необходимо, за да се прокарат препоръки за промени в правната рамка (данни, експертен опит, времева рамка, средства, организационна подкрепа и т.н.)?

Подходът "надолу-нагоре" беше споменат като решение за прокаране на промени в правната рамка. Данните са налични, средствата са налични (макар че те могат да бъдат по-добре

разпределени, като обхванат както по-стратегически програми, така и по-прости проекти и дейности). Организационната подкрепа е от първостепенно значение, за да има повече шансове за приемственост на онези инициативи, които се окажат полезни за целевата група. Финансирайки случайни проекти, без да се направи анализ и наблюдение на текущите и подготвяните инициативи, на резултатите, както и на очакваното въздействие, и на това как всички тези програми се вписват в по-голямата стратегия и план за действие, може да се окаже, че не знаем за какво допринасяме, а също така рискуваме да имаме организации, следователно и програми, които ще бъдат принудени да прекратят дейността си по отношение на младежта или да намалят ангажираността и мащаба на действие, да не говорим за онези НПО, които се закриват изцяло поради липса на финансиране, дори и да вършат чудесна работа.

4. Испания

Какви са политиките за младежта, които помагат в усилията за разширяване на подобни методологии като Re-GROUP? Каква част от съществуващата рамка е приложена и приложима? Къде са пречките? Какви промени са необходими (наложителни, хубави)?

Когато участниците бяха запитани за младежките политики, които помагат в усилията за разширяване на методологии като Re-GROUP, те дадоха много сходни отговори. Повечето споменаха Закона за цялостна защита на децата и младежите от всички форми на насилие¹⁴, която беше одобрена преди година. Участниците изразиха мнение, че това е стъпка напред и подобрение в сравнение с предишните разпоредби. Това законодателство обещава да защитава малолетните и непълнолетните от всякакъв вид насилие и, наред с други мерки, добавя задължението да се докладва на компетентния орган за всяка ситуация на насилие срещу деца. Давностният срок за престъпленията, свързани с насилие над деца, започва да тече едва след като жертвата навърши 35 години. Този закон включва също така създаването на звена, специализирани в осведомяването и предотвратяването на ситуации на насилие над непълнолетни лица от страна на правоприлагащите органи, или създаването на фигурата на координатор по въпросите на благосъстоянието и закрилата в училищата, която не съществуваше по закон преди.

---

¹⁴ See, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347#:~:text=La%20ley%20tiene%20por%20objeto,integral%2C%20que%20incluyan%20la%20sensibilizaci%C3%B3n%2C>

Някои участници споменаха и *Органичния закон за всеобхватно гарантиране на сексуалната свобода*¹⁵ (която поставя жертвите в центъра на вниманието, като засилва мерките за превенция и повишаване на осведомеността. Роднинските връзки се считат за утежняващи фактори. Във всички образователни етапи ще бъде включено и по-широко сексуално образование. Ще се насърчава създаването на специализирани домове за непълнолетни жертви. Този закон е известен като "единствено да е да) и *Законопроект за реално и ефективно равенство на транссексуалните лица и за гарантиране на правата на ЛГБТИ*¹⁶ (основната характеристика на този закон е, че признава правото на самоопределяне на половата идентичност и че забранява "терапията за конверсия" - нещо, което все още се практикува от религиозни организации, и което ще защити най-вече младите гейове и транссексуални деца). И двата закона все още са в процес на одобряване.

По отношение на това доколко съществуващата рамка е изпълнена и приложима, повечето от участниците бяха или "несигурни", или "предполагаха", че всички закони се прилагат без проблеми.

На въпроса за "тесните места" или необходимите промени най-често срещаният отговор беше свързан с компетенциите в областта на образованието и здравеопазването, които се управляват от всеки регион (или автономна област, както се наричат в Испания). При прилагането на националното законодателство, в зависимост от идеологията на политическата партия на всеки регион, това може да отнеме повече време или дори изобщо да не се случи. Консервативните политически партии обикновено не са съгласни със сексуалното образование в училищата или с абортите в обществените клиники, затова могат да поставят административни пречки, за да предотвратят осъществяването им.

Кои са най-подходящите институции/организации/професионалисти, които да отговарят за прилагането на такива методологии? Какви са възможностите и предизвикателствата пред тях, за да осигурят продължителност и мащабност?

Когато бяха попитани кои са най-добрите институции/организации/професионалисти, които да отговарят за прилагането на такива методологии, участниците постигнаха известен консенсус по въпроса за "комбинация от всички тях" и особено за образователните институции.

---

¹⁵ See, https://www.congreso.es/public_oficiales/L14/CONG/BOCG/A/BOCG-14-A-62-5.PDF

¹⁶ See, <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeminstros/Paginas/enlaces/290621-enlace-lgbti.aspx>

По отношение на това какви са възможностите и предизвикателствата пред тези институции/организации за осигуряване на продължителност и мащабност, отговорите бяха различни. Същността на повечето от отговорите би била: последователност (че тези видове политики не трябва да се променят при смяна на правителството) и не позволяват ангажираност от страна на всички институции.

Капан ли е да се предлагат такива методологии на училищата с идеята, че те могат да ги покрият, като подобрят съществуващите учебни програми? Би ли работило това (плюсове и минуси)? Устойчиво ли е?

Когато участниците бяха попитани дали смятат, че е капан да се прокарат такива методики в училищата и да се мисли, че те могат да ги покрият, като подобрят съществуващите учебни програми, мнозинството се съгласи, че това не е "капан" като такъв, а по-скоро грешка да им се възлагат твърде големи отговорности. Въпреки това участниците заявиха, че училищата играят голяма роля за успеха на тези методики. Около 1/3 от участниците смятат, че това не трябва да е част от училищните програми и трябва да е отделна дейност, която да се преподава в училище. Що се отнася до устойчивостта на тези дейности, някои участници отново споменаха политическите последици от промените в правителството и как това може да повлияе на ефективността и устойчивостта на някои политики.

Доколко необходимите промени в правната рамка се отнасят до политиките на ЕС и националните политики и доколко до решенията на местно ниво (местен съвет, кметство и т.н.), както и до прилагането на съществуващата правна рамка?

Някои от участниците съобщиха, че не са сигурни, докато други смятат, че тези промени трябва да се случат на всички нива и напредъкът трябва да бъде свързан.

Какво е необходимо, за да се осигурят необходимите бюджети и други необходими ресурси, за да се гарантира продължителността и мащабността на тези методологии?

На този въпрос участниците отговориха с "повече политическо значение", социална ангажираност и отново последователност при този вид политики, когато се сменят местните власти.

Как можем да създадем мостове между съществуващи методологии и програми, които се занимават със сходни теми?

Предоставените отговори приличат на тези от предходния въпрос, а основните теми са "политически консенсус", "политическа ангажираност" и "отговорност на всички участващи институции".

Как може да се гарантира високо ниво на професионализъм при прилагането на такива методологии? Какво е необходимо на ниво правна рамка (ако има такава), за да се подпомогне този процес на поддържане на високо ниво на качество на такива програми и методики?

Основните теми в отговорите бяха "с отговорност както на лично, така и на институционално ниво" и "постоянно обучение на целия персонал". Няколко участници споменаха добавянето на правна отговорност за персонала, ангажиран с работа с непълнолетни - мярка, която е част от новия *Закон за цялостна защита на децата и юношите от всички форми на насилие*.

Ако са необходими промени в политиката, кои са най-подходящите институции, които да ръководят тези процеси (на местно, национално и европейско равнище)?

Участниците отговориха единодушно, че всички институции трябва да бъдат ангажирани по някакъв начин, а по отношение на водещата роля някои смятат, че промените трябва да започнат на европейско равнище и след това да бъдат последвани от национално и местно равнище.

V. Заключителни бележки

Третиране на доказани стратегически проекти по различен начин

Ще използвам съществуващия проект *"Методология на младежките групи за изграждане на здравословни взаимоотношения (Re-GROUP)"* като пример за действие, за да подчертая някои заключителни бележки. Идеята на този проект, както беше споменато в началото на настоящия документ, е, че методологията за работа с младежи, разработвана в Латвия в продължение на 10 години, беше разширена и популяризирана в други европейски държави, като бяха използвани финансовите механизми на ЕС. Това е в съответствие със законодателството на ниво Европейски съюз и прокарва знания и опит по целия континент.

Тъй като е сложен подход, прилагането на такава методология изисква не само обучение на заинтересованите лица по метода и неговите инструменти, но и организационна рамка за поддържане на такъв подход в средносрочен и дългосрочен план. Или пък е полезно да разполагате с ресурси за адаптиране и тестване на такива методологии в различни национални и местни контексти. След като се докаже, че са полезни за целевите групи (в този случай младежките работници и юношите), такива програми трябва да навлязат в нова, да я наречем зряла и стратегическа фаза на подпомагане, чрез подходяща подкрепа (финансова, създаване на мрежи, възможности за споделяне на практики и др.), което ще позволи да се премине към етап на непрекъснато разширяване на мащаба (на национално и международно равнище), изграждане на организационен капацитет на ниво местни партньори, инвестиране в надграждане и актуализиране на методологията от страна на организацията автор (чрез допълнителни изследвания, принос от национални НПО, които прилагат програмите, библиотеки или други групи професионалисти), усъвършенстване на политиките на ЕС и впоследствие на препоръките за усъвършенстване на националните правни рамки.

И това трябва да става по подразбиране, а не чрез мъчителен и контрапродуктивен процес на търсене на подходящи допълнителни линии за финансиране или адаптиране на проекта, така че да изглежда като нов, за да може да се получи финансиране по подобни схеми. Реалността е такава, че в много случаи организации, като НПО, се борят да поддържат активни специалисти извън финансираните програми, тъй като в много случаи зависят единствено от безвъзмездни средства. Това означава, че са налице непрекъснати усилия и напрежение за намиране на подходящи възможности за финансиране, които ще позволят приемственост в изпълнението на конкретна програма. Обикновено това означава, че същите хора, които изпълняват проектите, са и тези, които пишат новите заявления, в постоянен баланс между експертната работа за гарантиране на успеха на дейностите и намирането на решения за гарантиране на растежа на концепцията и програмата. Това може и трябва да се промени и това е една от основните препоръки, а именно да се третират по различен начин доказаните стратегически проекти и да се определят финансови линии, които да обхващат не само етапите на пилотиране, но и тези на растеж, включително средносрочна и дългосрочна подкрепа за поддържане на активни екипи (за осигуряване на приемственост, разширяване, актуализиране и надграждане на методите).

Продължаване на междуинституционалния подход във всички политики

Всяка от четирите държави, включени в настоящия документ, има някакъв междуинституционален подход по отношение на политиките за младежта. Въпреки това понякога са необходими допълнителни форми на действие за осъществяването им. Нашето мнение и препоръка е да се използва тандемен подход, както междуинституционален, така и интердисциплинарен, като за целта трябва да се направи картографиране на съществуващата институционална екосистема. Това ще позволи да се види къде се намираме, кои области все още предстои да бъдат разгледани, какъв е потенциалът за растеж на различните структури в екосистемата (например кои програми са достатъчно зрели, за да бъдат разширени, да достигнат до нови аудитории и каква подкрепа е необходима), какви са нуждите, какви мостове между организациите, институциите и групите от професионалисти трябва да бъдат направени.

Това е стратегическа работа и не може да бъде извършена правилно без участието на органите на ЕС и националните органи.

Разглеждане на повече институции за опора

Един от най-важните резултати от тази програма и съответно една от основните препоръки е да се вземат предвид допълнителни институции, които да се включат в прилагането на подобни младежки методики. Един пример, който вече е доказано добра практика, разработена в рамките на настоящата програма, е включването на мрежата от обществени библиотеки като младежки работници, които улесняват младежките групи. Това вече е изпробвано в над 30 библиотеки в Румъния, особено в малки и средни по големина общности (села и малки градове, с население под 30 000 души). Резултатът беше незабавен - библиотеката получи нова услуга, която да предоставя на общността, библиотекарят придоби нови умения и опит, а юношите имаха подходящ контекст да говорят в безопасно пространство за проблемите, с които се сблъскват. Важно предимство на участието на библиотеките в подобни подходи е, че библиотекарите вече са свикнали да работят с младежи и е по-вероятно да се осигури приемственост на програмата, тъй като процентът на отпадане на кадри в професионалната общност на библиотекарите е по-нисък, отколкото при специалистите от НПО. Наличието на такава полезна услуга за общността допринася за престижа и значението на библиотеката като основен социален, културен и базиран на знанието център на местно ниво. Това, което казваме, не е, че библиотекарите трябва да заместят НПО в прилагането на младежки методики, а да се допълват и да работят заедно.

Други специалисти, които трябва да се вземат предвид, могат да бъдат например училищните психолози, където има такива, и ако има такива, това е добър шанс да се изгради капацитет на ниво тези групи специалисти. Не сме тествали работа с тях, но проведохме дискусии и изглежда, че има интерес към това. Въпросът е, че трябва да се опитаме да разгледаме допълнителни опорни институции, отколкото, да речем, училищата. Те изглеждат идеалното решение, тъй като младежите вече са там, но в крайна сметка може да осъзнаем, че има и други важни институции, като библиотеките, които всъщност са по-подходящи за по-дългосрочни инициативи в областта на неформалното образование.

Както казва Джейми Робърт Волмър: "Училищата не могат да се справят сами".¹⁷

Инвестиране в обучение и преквалификация

Тази точка е много свързана с първата - след като дадена методология докаже своята ефикасност, възможността да се използват допълнителни ресурси за разширяване и разрастване на програмата и подхода означава също така ресурси за поддържане на професионалистите в крак с новите техники за фасилитиране и управление на младежки групи. Това означава възможности за обучение и преквалификация.

Работа с действия, свързани с младежта, както на национално, така и на местно равнище.

В демократичните държави децентрализацията на властта и начина на вземане на решения е норма, а не изключение, поради което може да се направи много, като се наблегне на мерките на местно равнище, включително да се инвестира в програми, свързани с младежта. Начинът, по който едно кметство например извършва градоустройствено планиране, за да бъде то дружелюбно и привлекателно за младежите, като ги включва в процеса на вземане на решения, е показател за това колко много може да се направи, без да се изисква намеса на национално равнище.

Начинът, по който една частна компания създава условия за достъп на родителите до различни услуги, които са полезни и необходими за техните младежи (например отстъпки за спортни, културни и социални дейности, за терапевтични сесии, професионално ориентиране и наставничество и т.н.), също е пример за това колко много може да се направи, ако се концентрираме върху малки победи и създадем екосистема за подкрепа, която дава възможност на всяка местна заинтересована страна в общността да предприеме действия в подкрепа на младежки програми и инициативи.

Работата с младежта не е работа на един субект, на един сектор, тя е поканена към цялото общество да се включи и когато това се случи, ни дава знак, че приемаме младежта сериозно като младеж, а не като човек, който все още не е възрастен.

Признаване на професионалистите и организациите, които осъществяват младежки програми

Работата с младежи е невероятно полезна, но не е лесна, не може да се прави от всеки, със сигурност не по еднакво добър начин, и не получава толкова признание, колкото би трябвало. Създаването на повече условия за признаване на европейско и национално равнище на огромната

---

¹⁷ <https://johnmcknight.org/re-functioning-a-new-community-development-strategy-for-the-future-learning-nine/>

работа на младежките работници и организациите, работещи с деца и юноши, е от съществено значение, за да се даде престиж на тези професионалисти и тяхната работа. Това са хората, които подготвят следващите поколения граждани, които освен това трябва да направят общностите, за които се грижат, по-добри места, по-добри от тези, които сегашните поколения правят.

Нека намерим начини да оценим по-добре младежките работници и тяхната работа. Институциите на ЕС и националните институции могат да дадат тласък на този процес на придаване на престиж на младежките работници. Това завършва с достигане до промяна на социалната норма и тук предлагаме да се инвестира в кампании и програми за промяна на поведението.

Инвестиране в "мека" дипломация

Казано по-просто, нека депутатите на национално равнище и на равнище ЕС се ангажират да прокарват законодателство, свързано с младежките програми, по интердисциплинарен и междуинституционален начин. Това със сигурност може да се направи отгоре-надолу и вече се случва на много места чрез работата на НПО и различни групи професионалисти, но наличието на подход отгоре-надолу допълва първите действия и допринася за горепосочената точка относно създаването на условия за престиж за и за младежките работници и организациите, работещи с и за младежи.

Търсене на бюджети на местно ниво, дори ако те не са достатъчни

Реалността, която видяхме по време на прилагането на методологията за младежта в България, Латвия, Румъния и Испания, е, че комбинацията от използване на правилните институции, фокусирани върху определени общности, гъвкавост при адаптирането на инструментите и метода, съобразени с местната специфика, дава много възможности за нови идеи и използване на различни ресурси, включително финансови и експертни. В Румъния например работата в селата с библиотекари в различни случаи означаваше по-лесен и удобен достъп до лицата, вземащи решения, т.е. до местния съвет, и получаване на средства за продължаване на дейността на младежката група, но също така даваше възможност на библиотекаря да потърси подкрепа директно в общността, например да намери психолог, готов да се включи като доброволец в покриването на определени теми от методиката, да намери местен спонсор, готов да подкрепи определени материали, необходими на младежката група за осъществяване на проект в общността (например почистване на местния парк). Това са важни стъпки към самодостатъчност и осигуряване на приемственост на доказано успешни методики, но не бива да бъдат единственият източник на подкрепа, като оптималният вариант е смесен начин за покриване на нуждите, за да могат тези програми да се повтарят и да нарастват с годините по отношение на качеството, съдържанието и мащаба.

Накрая нека да завършим с някои открити размисли, като кажем, че:

- Политиките, свързани с младежта, се намират на различни етапи на развитие и прилагане в четирите държави;
- Правата на младежите са защитени от конституции, закони, но това не е достатъчно, политиките и стратегиите, дори разпределението на средствата, не са края на историята, те всъщност са само нормалното начало на дискусиата за това как се държим и действаме като общество, за да имаме здрави деца и юноши;
- Все още сме във фаза на свързване на точките;
- Това, което се случва, е добро, но със сигурност не е достатъчно;
- Участието в ЕС е от голямо значение, то дава повече инструменти за поправяне на положението;
- Действията за превенция трябва да имат превес над наказателните действия, а това се отнася до парадигмите, които са в основата на разработването на нашите младежки политики и планове за действие, в крайна сметка подходът и действията за правата на младите хора показват степента на еманципация, която сме готови да предприемем в нашите общества;
- Гражданското общество е от решаващо значение, но не може да се справи само, нито училищата, нито библиотеките, нито местните власти; имаме нужда от интелигентни подходи, които да дадат на всички участие в това.

VI. Препратки

1. За повече информация, вижте <https://www.unicef.org/bulgaria/en/media/9361/file>
2. See, www.jaunatneslietas.lv
3. See, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/73834>
4. See, <https://www.mfamilie.gov.ro/>
5. See, <http://mts.ro/wp-content/uploads/2015/01/Strategia-tineret-ianuarie-2015.pdf>
6. Вижте текста в оригиналния формат тук, <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/romania/overview>
7. Вижте румънската версия тук, https://www.cdep.ro/pls/proiecte/docs/2018/pr716_18.pdf
8. За повече информация вижте, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347#:~:text=La%20ley%20tiene%20por%20objeto,integral%2C%20que%20incluyan%20la%20sensibilizaci%C3%B3n%2C>
9. See, https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2021-13472
10. See, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?lang=es&id=BOE-A-2003-18088>
11. Прегледайте доклада на УНИЦЕФ, " Analysis of the child protection system in Bulgaria", стр. 110., <https://www.unicef.org/bulgaria/en/media/9361/file>
12. idem
13. idem
14. Initiator of the memorandum was the NGO "Papardes Zieds", see <https://papardeszieds.lv/>
15. Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (CETS No. 210), see, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention>
16. *Children's rights in Romania*, see, https://www.unicef.org/executiveboard/media/11646/file/2022-PL28-Romania-draft_CPD-EN-2022.06.13.pdf
17. See, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-17264>
18. See, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2010-3514>
19. See, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347#:~:text=La%20ley%20tiene%20por%20objeto,integral%2C%20que%20incluyan%20la%20sensibilizaci%C3%B3n%2C>
20. See, <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/Paginas/enlaces/290621-enlace-igtbi.aspx>
21. *Ora de dirigenție*, in Romanian
22. See, <https://www.acor.ro/>
23. See, <https://www.aor.ro/>
24. See, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2021-9347#:~:text=La%20ley%20tiene%20por%20objeto,integral%2C%20que%20incluyan%20la%20sensibilizaci%C3%B3n%2C>
25. See, https://www.congreso.es/public_oficiales/L14/CONG/BOCG/A/BOCG-14-A-62-5.PDF

26. See, <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/Paginas/enlaces/290621-enlace-igtbi.aspx>
27. See an article by John McKnight, <https://johnmcknight.org/re-functioning-a-new-community-development-strategy-for-the-future-learning-nine/>